

Kariaujantis pasaulis:

Europos saugumo pokyčiai ir scenarijai

Prof. Tomas Janeliūnas
Vilnius universitetas

„Miegančios gražuolės“ žadinimas

2025 m. pradžios šokas:

- JD Vance pranešimas Miuncheno konferencijoje: „Mūsų vertybės skiriasi“;
- P. Hegseth: „JAV kariai nebus Europoje amžinai“;
- M. Rubio/E. Colby: „Karas Ukrainoje nėra mūsų karas“ (+ JAV karinės ginkluotės stabdymas Ukrainai)

Europos saugumo autonomija – nebe teorinė galimybė, o būtinybė.

Europos ir NATO pabudimas?

- **ReArm Europe 2030:** galimybės finansuoti gynybą nacionaliniu lygiu nepažeidžiant ES deficito perviršio procedūros; 150 mlrd. eurų paskolų gynybos investicijoms (SAFE programa); EIB paskolos gynybos ir saugumo projektams.
- **NATO įsipareigojimas** didinti gynybos išlaidas iki 3,5% (+1,5%) nuo BVP iki 2035 m.
- **Vokietijos posūkis** nuo *civilinės* prie *normalios* galios: 3,5% BVP jau 2029 m.
- **Gynybos sektorius** – nauja ekonomikos žvaigždė
 - RheinMetal: +158% nuo metų pradžios
 - SAAB: +130% per 6 mėn.
 - Leonardo: +75% nuo metų pradžios
 - BAE Systems: +42% per 6 mėn.

Rusijos ir Ukrainos karas: tikslai ir apsiskaičiavimai

Rusijos tikslas: geopolitinė kontrolė, NATO ir ES plėtros ribojimas, regioninės hegemonijos atkūrimas.

Strateginis siekis: silpninti Vakarų vienybę ir siekti daugiapoliškumo.

Hibridinės priemonės prieš NATO nares: kritinės infrastruktūros sabotazas Baltijos jūroje, reakcijos į kibernetines ir kinetines operacijas testavimas, radikalių politinių grupių ir politikų visoje Europoje rėmimas, manipuliavimas socialinių tinklų platformose.

Tačiau...

- Klaidingas Ukrainos pasipriešinimo ir Vakarų vienybės įvertinimas;
- NATO plėtra į Švediją ir Suomiją;
- ES „Re-Arm Europe 2030“ paketas.
- NATO gynybos išlaidų didinimas iki 5 % (iki 2035 m.)

Rusijos ir Ukrainos karas: aktualios tendencijos

- **Užsitęsęs karinis sekinimas:** iki 2025 m. vidurio Rusija kare prieš Ukrainą jau patyrė apie 1 mln. Nuostolių (žuvusiais ir sužeistais);
- **Nėra strateginių lūžių 2024–2025 m.:** Ukrainos gynyba, tolimi smūgiai Rusijos teritorijoje vs. Rusijos masiniai puolimai lemia aklavietę ir augančius nuostolius;
- **Rusijos ekonomika** grindžiama karo subsidijomis ir karinėmis išlaidomis, o ne produktyviu augimu (nors Pasaulio bankas prognozuoja, kad 2025 m. BVP išaugs 1,4 %);
- **Taikos ar paliaubų perspektyvos menkos:** interesai ir tikslai pernelyg skirtingi, nėra pasitikėjimo, kad būtų laikomasi susitarimų;
- **JAV dėmesys ilgainiui visiškai sumažės:** nėra ryžtingo spaudimo Rusijai, nebeplanuojama parama Ukrainai.

NATO išbandymai

Kariniai vertinimai: apie 2027-2030 m. Rusija gali būti pasirengusi pradėti karą su NATO šalimis:

- **Olandų karinė žvalgyba (MIVD):** Rusija gali būti pasirengusi naujam karui vos po metų, kai tik Ukrainoje sustos kariniai veiksmai;
- **Danijos Gynybos Žvalgybos tarnyba (DDIS):** Rusija gali pradėti didelio masto karą Europoje per artimiausius penkerius metus;
- **Kaja Kallas** (ES užsienio reikalų vadovė): Rusija gali išbandyti ES gynybos parengtį per artimiausius 3–5 metus;
- **Bundeswehro Generalinis inspektorius Carsten Breuer:** Vokietija turėtų pilnai apsiginkluoti iki 2029 m. ir tai yra tikėtinas laikas, kada Rusija bus pajėgi pulti NATO šalis.

Rusijos pasirengimas

- **Planuojamas kariuomenės dydis:** 1.5 mln. karių (padidėjimas nuo 1,01 2022 m.)
- **Naujos Karinių pajėgų struktūros:** 3 naujos mechanizuotos divizijos Chersono ir Zaporizės kryptims, 1 armijos korpusas Karelijoje, 2 atakos sraigtasparnių junginiai, jūrų pėstininkų ir sausumos pajėgų reorganizacija: jūrinės brigados bus išplėtos iki 5 divizijų, 7 dabartinės sausumos brigados bus išplėtos iki divizijų lygmens.
- **Strateginis pokytis, grįžimas prie masinės kariuomenės modelio:** Rusija grįžta prie masinės kariuomenės doktrinos – ne tik dėl didelio karių poreikio Ukrainos kare, bet ir dėl pasirengimo galimam karui su NATO;
- **Transformacijos riboženkliis:** Iki 2026 planuojama užbaigti 12 sausumos brigadų reorganizavimą į divizijas.

Source: Estonian Foreign Intelligence Service,
<https://raport.valisluureamet.ee/2024/en/>

AC – ARMY CORP
A – ARMY
TA – TANK ARMY
MD – MILITARY DISTRICT

Rusijos pasirengimas (2)

• **2025 m. skaičiai:** Pagal IISS (*Military Balance 2025*), Rusijos pajėgos metų pradžioje siekė **1.134 mln.**, t.y., **+234 tūkst.** lyginant su 2022.

• Tarp 2022–2024 m. Rusija rekrūtavo po **400–500 tūkst. karių kasmet**, daugiausiai savanorių ir kontraktininkų.

• Nepaisant karo nuostolių, Rusijos sausumos pajėgos padidėjo **~270 tūkst.**, t.y. beveik dvigubai nuo 2022 m. skaičiaus.

• **I priešpriešą su NATO orientuotas augimas.** Maskva karą Ukrainoje jau priima kaip „normalybę“ ir tęsia kariuomenės pertvarką nepaisant nuostolių, su aiškiu fokusu rengtis konfrontacijai su NATO.

• **Zapad 2025 karinės pratybos** bus skirtos išbandyti naujas vadovavimo struktūras ir koordinaciją tarp karinių apygardų, ypač tarp Maskvos ir Leningrado apygardų – kurios būtų skirtos galimam karui su NATO.

Rusijos karinių pajėgų struktūra, 2021–25

Struktūra	2021 m.	2025 m.
Iš viso personalo	900 000	1 134 000
Karinės pajėgų rūšys		
Sausumos pajėgos (SV)	280 000	550 000
Karinis jūrų laivynas (VMF)	150 000	119 000
Kosminės ir oro pajėgos (VKS)	165 000	170 000
Nepriklausomi vienetai		
Oro desantinės pajėgos (VDV)	45 000	35 000
Strateginės raketinės pajėgos (RVSN)	50 000	50 000
Pavaldūs Generaliniam štabui		
Specialiųjų operacijų pajėgos (SSO)	1 000	1 000
Pavaldūs Gynybos ministerijai		
Geležinkelio kariuomenė (ZhDV)	29 000	29 000
Vadovavimas ir aprūpinimas	180 000	180 000

Šaltinis: Yu Koizumi

https://www.spf.org/iina/en/articles/koizumi_02.html

Scenarijai: Didelis globalus karas

Pagal *Atlantic Council* apklausas (350 ekspertų):

- 40% tiki, kad iki 2035 m. kils didelis globalus karas;
- 65% iš dalies arba visiškai sutinka, kad Kinija bandys perimti Taivaną jėga iki 2035 m.;
- 45% iš dalies arba visiškai sutinka, kad Rusija ir NATO įsitrauks į tiesioginį karinį konfliktą;

Within the next ten years, Russia and NATO will engage in a direct military conflict

■ Strongly disagree ■ Somewhat disagree ■ Don't know ■ Somewhat agree ■ Strongly agree

Global Foresight 2025

Global Foresight 2024

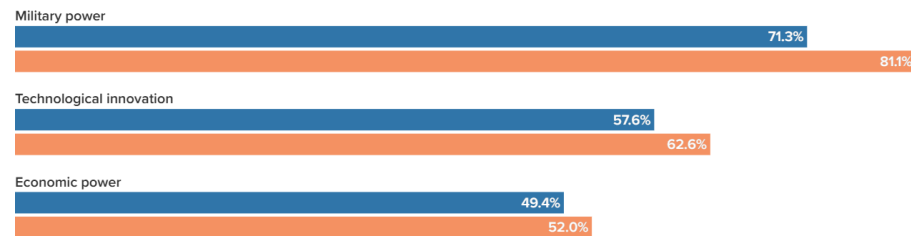
Global Foresight 2025: 357 respondents answered this question
Global Foresight 2024: 282 respondents answered this question

Scenarijai: Atsargus multipolinės sistemos balansavimas

- 75% ekspertų (*Atlantic Council*) mano, kad iki 2035 m. susiformuos multipolinė sistema.
- 61% tikisi, kad JAV išlaikys savo saugumo aljansus Europoje, Azijoje ir Artimuosiuose Vidurio Rytuose (2024 m. tokių buvo 79%).
- 48% tiki, kad Europa pasieks „strateginę autonomiją“.

By 2035, in which of the following will the United States be the world's dominant power?

■ Global Foresight 2025 ■ Global Foresight 2024

Posityvus Balansas (pagal *Carnegie Endowment*):

- Kietas karinis balansavimas tarp JAV ir Kinijos sukurs pagrindą **strateginiam sugyvenimui**.

Išsiskiriančių kelių scenarijus (pagal EBPO):

- Žmonija pasuks į keletą atskirų, paralelinių klasterių, paremtais autonomiškais duomenų infrastruktūra ir skaitmenine ekosistema (+ politinėmis sistemomis)

Scenarijai: Staigus JAV nuosmukis ir chaotiškas pasaulis

Dreifuojančio pasaulio scenarijus

(pagal *Global Trends 2040, U.S. National Intelligence Council*)

„2040 m. tarptautinė sistema neturi aiškos krypties, yra chaotiška ir nepastovi, nes didžiosios valstybės, pvz., Kinija, regioniniai žaidėjai ir nevalstybiniai subjektai, ignoruoja tarptautines taisykles ir institucijas. EBPO šalis kamuoja lėtas ekonomikos augimas ar stagnacija, didėjantis visuomenės susiskaldymas ir politinis paralyžius.“

JAV susivaržymas ir Kinijos ryžtingumas (pagal *RAND* scenarijus)

- Dėl JAV **ekonominės krizės** (pvz., augančios skolos, finansų institucijų žlugimo) arba **pasaulinės reakcijos** į JAV užsienio politiką JAV per trumpą laiką praranda savo ekonominę ir politinę įtaką;
- **Kinija užpildo atsiradusias spragas** eksportuodama autoritarinius skaitmeninio valdymo modelius ir vykdydama infrastruktūros diplomatiją (ypač Pietryčių Azijoje, Afrikoje, Lotynų Amerikoje).
- **JAV sąjungininkės** arba prisišlieja prie Kinijos lyderystės, arba laikosi neutralios pozicijos, nes Kinija tampa faktine prekybos, finansų ir technologijų taisyklių kūrėja.

Kritiniai klausimai artimiausiu metu

- **Paliaubos / karo veiksmų stabdymas Ukrainoje:** kokiomis sąlygomis ir kiek tai sumažins ekonominį spaudimą Rusijai.
- **Kokiu tempu vyks ES ir NATO šalių ginklavinimas?** Popierinis ar tikras ES karinės galios didėjimas?
- **Kaip bus perskirstytos JAV pajėgos Europoje?**
- **Kaip agresyviai elgsis Kinija?** Ar ryšis išbandyti karinį scenarijų prieš Taivaną?
- **JAV vidurio kadencijos rinkimai (2026 m.) ir jų rezultatai** (susitelkimas į vidaus politiką ir atsiribojimas nuo užsienio reikalų)

